

Användarhandledning för det kompensatoriska läshjälpmidlet Precodia

<http://www.precodia.se>

Målgrupper för programvaran Precodia

- Personer med lässvårigheter av olika slag (läs- och skrivsvårigheter, dyslexi, koncentrationssvårigheter, ADHD, svenska som andra språk)
- Elever som läser svenska i grund- och gymnasieskola eller universitet och högskola.
- Vuxna som i sitt arbete kan ha problem med läsningen av svensk text.
- Lärare och speciallärare som arbetar med läsinlärning och/eller med elever som har lässvårigheter av skilda slag (se Frost, 2002, sid. 7).

Användarhandledningen behandlar hur man ska lägga upp lästräningen för elever som har behov av specifikt stöd.

Det finns två lästraditioner avseende hur man undervisar i läsning på lågstadiet: Ortografisk helordsläsning och fonologiskt sammanljudande läsning.

Ortografisk helordsläsning handlar om att läsningen byggs upp via helordsprägling av texten, där de språkliga delementen förkastas.

Fonologiskt sammanljudande läsning innebär att medvetenheten om fonem (minsta betydelseskiljande enheten i språket (jämför med morfem som är minsta betydelsebärande enheten) är viktig. Läsaren lär sig att skapa en direktkoppling mellan bokstav/bokstäver (grafem) och språkljud (fonem), vilket är grundförutsättningen för att man ska lära sig läsa. Läsaren lär sig utföra en korrekt visuell avkodning av bokstaven för att kunna generera motsvarande fonem auditivt.

Läsverktyget Precodia förenar ortografisk helordsläsningen och fonologiskt sammanljudande läsning. Orden i godtyckligt vald svensk text delas automatiskt upp i

- Stavelser
- Morfem eller morfemläsvänliga ord
- Sammansatta ord
- Man kan även välja att peka på enstaka ord med muspekaren, som då delar upp endast det valda ordet, för att underlätta den visuella avkodningen, enligt ovanstående val

Det finns två principer som utvecklar läsfärdigheten: den fonematiska principen som handlar om förbindelserna mellan bokstäver och språkljud, samt den morfematiska principen som handlar om förhållandet mellan ords uppbyggnad och semantiken (Elbro, 1990).

Under övergångsfasen tar läsaren steget från att sätta samman bokstäver till att känna igen hela ord (ortografisk kunskap). När den fonologiska bearbetningen automatiserats börjar läsaren bilda representationer av ord som han/hon kan känna igen utan att behöva stava sig igenom dem. Ortografisk kunskap bygger på morfematiska principer. Ord är uppbyggda av morfem (minsta betydelsebärande enheten i ett ord) som kan återkomma i flera olika ord.

Det finns ett klart samband mellan fonologisk medvetenhet (förmåga att lära sig barnramsor i tidig ålder, rimfärdighet – fonemmedvetenhet) och läsfärdighet.

Teckna licens för privatpersoner

För privatpersoner kostar en Precodia-licens 625 kronor/år inklusive moms (april 2009). Licensen innebär att man erhåller ett lösenord som ger tillträde till hemsidan <http://www.precodia.se> under 12 månader. Via Precodia kan man valfritt välja en elektronisk text (för närvarande bara text på svenska) som man vill ha uppdelad. Texterna som man väljer sparas automatisk. Precodia lagrar bara text. Inga bilder lagras. Privatlicensen gäller för 1 person under 12 månader.

För att teckna sig för en en-användarlicens, gå till:

<http://www.precodia.se>

Klicka på fliken "**Beställ**"

Klicka på "**Skapa användare**"

Fyll i fälten för namn, E-post, telefon, adress samt markera att du godkänner licenskostnaden samt [användningsvillkoren](#) för Precodia.

Du måste ha en fungerande E-postadress för att kunna använda Precodia eftersom ditt användarnamn blir samma som din e-post-adress.

Klicka på "Skicka" så sänds ett lösenord till din e-post-adress och du kan börja använda programmet genast. Fakturan skickas med vanlig post till din adress efter 14 dagar. Öppet köp via beställning på nätet gäller under 14 dagar.

Intresseanmälan för fler-användar-licens (för skolor och företag)

För att fylla i en intresseanmälan för en fler-användar-licens, gå till:

<http://www.precodia.se>

Klicka på fliken "**Beställ**"

Klicka på "**Skolor och företag**" till höger

Fyll i fälten i Intresseanmälan (namn, E-post, Skola/Företag)

Klicka på "**Skicka**" så tar vi kontakt med Dig inom några dagar.

Du kan också ringa oss direkt på 08-669 07 10 (Ingela Lewald, Stockholms Dyslexicentrum) eller 070-43 86 190 (Mikael Goldstein).

Se även [Precodia Skolavtal 09, 1-årig licens](#) för licenskostnader.

Logga in på Precodia första gången

Du har erhållit ditt lösenord via din epost-adress (en-användar-licens) eller via skolan/företaget. Gå till:

<http://www.precodia.se>

Klicka på "Logga in"

Skriv in din e-post-adress i fältet "Användarnamn"

Ditt lösenord (8 tecken, bokstäver och siffror) som du erhållit

Klicka på "Läsning"

Klicka på "Läs ny text"

Läs ny text

Du kan här välja fliken **Text**.

Klistra in text

Öppna en ny flik i webbläsaren (Firefox) genom att klicka på **Arkiv** och därefter **Ny flik**.

Skriv in en webbadress, t ex <http://aftonbladet.se> .

Markera den text du vill läsa. Välj **Kopiera**. Gå tillbaka till Precodia och **Klistra in** texten i textrutan. Tryck på "Visa".

Texten presenteras nu segmenterad i morfem. Du kan ändra segmentering i rutan med rubriken **Uppdelning** i högra marginalen. Där står:

Visa: Morfem ▼

Genom att klicka på ▼ kan man ändra till uppdelning i Stavelser eller Sammansättningar.

Tecknet ~ är valt som avdelare. Genom att klicka på ▼ till höger om ~ kan även andra avdelare väljas. Till höger kan man via - + knapparna ändra på avdelarens längd.

Vill man inte att alla ord i texten ska segmenteras väljer man:

Dela: O När man pekar på ord

Genom att föra musmarkören över (klicka inte!) över det ord man vill se uppdelat i stavelser eller morfem så delas endast det valda ordet upp.

Lär Precodia att dela upp ord

I enstaka fall kan det hända att Precodia inte delar upp ett ord "korrekt". Om ordet av någon anledning inte blir korrekt uppdelat, kan du:

- Klicka på ordet
- En menyruta öppnar sig
- Dela upp ordet "korrekt" genom att infoga +-tecken på det ställe(n) som du vill att avdelningen ska ske
- Stäng menyn genom att klicka på [X]

Den uppdelning som du valt för detta ord sparas i din profil. Alla text som du läser som innehåller detta ord delas från och med nu upp "korrekt".

Utseende

Till höger om texten finns en ruta med rubriken **Utseende**. Här kan man välja **Typsnitt** samt **Storlek** på texten, **Textfärg**, **Bakgrundsfärg**, **Radhöjd** samt **Ordbredd** via - + knapparna. Dessa inställningar sparas automatiskt. Nästa gång du loggar in på Precodia så presenteras all din text enligt det utseende du valt tidigare.

För att komma till dina senast lästa texter samt foruminlägg, klicka på fliken "**Start**".

Andra sätt att klistra in text

I stället för att kopiera in text från en annan websida kan du koppla en C-Pen till USB-porten på din dator och scanna in text från papper in i textrutan.

Läsövning med Precodia

En typisk läsövning kan se ut på följande sätt med Precodia. Eleven väljer en elektronisk text som han/hon är intresserad av att läsa. Texten klistras in i textfönstret och eleven klickar på **Visa**. Texten presenteras nu uppdelad i stavelser eller morfem, beroende på hans/hennes önskemål/val. Läsaren väljer att dela upp orden i morfem (betydelsebärande enheter).

Läsaren börjar läsa den uppdelade texten högt. Efter att ha läst hela texten, så väljer läsaren att dela upp texten i stavelser. Den stavelseuppdelade texten läses högt.

Den som läser i sitt arbete kan välja att dela upp enstaka valda ord. Texten är nu inte längre segmenterad, utan en uppdelning av ett ord sker när man pekar på det. När det blir problem med läsningen, pekar läsaren med muspekaren på det ord som vållar svårigheter. Ordet segmenteras direkt och blir lättare att läsa. Uppdelningen kan därefter väljas att kvarstå eller återgå till ett ordinärt ordutseende.

Referenser

Elbro, C. (1990). *Differences in Dyslexia: A study of reading strategies and deficits in a linguistic perspective*. Köpenhamn: Munksgaard.

Frost, J. (2002). *Läsundervisning-Praktik och teorier*. Stockholm: Natur och Kultur.